

Rodná víra oslavila letní slunovrat

KUPADLA NA STARÝCH ZÁMCÍCH

Jan Sušer

**Svátek letního slunovratu není něčím typickým jen pro rodnověrce, tedy (novo)pohany slovan-
ského směru. V různých mutacích se se slavením návratu Slunce a počátku léta setkáváme
v různých tradicích. V tradici Rodné víry se svátek nazývá *kupadla* (rusky Купало) či kupadelné
svátky. Letos byly kupadelné svátky v komorním společenství rodnověrců oslaveny 25.-26.
června na Moravě na hradišti Staré Zámky v blízkosti Brna-Líšně.**

Kupadelné svátky se dají vesměs označit za svátky úrody a plodnosti – vláha pro úrodu se zajišťuje společnou koupelí v noci po obětní hostině, nad ránem dívky uléhají do rosy, muži přeskakují ohniště... Při obětním ohni jsou konzumovány pokrmy připomínající očekávanou úrodu: koláče, pražmo, medovina, apod. Pro rodnověrce se jedná o významný přelom roku spojený s rituální očišťovnou.

Ve světě předků

Rituální místo letos pro akci zvolila moravská skupina Rodné víry, a proto se slavnost odehrávala v dobře dostupné oblasti u Brna, na hradišti zvaném Staré Zámky. Jedná se o oblast nad vodní nádrží Pod Hrádkem, kde probíhala i rituální koupel. *Poloha osídlena již v neolitu, zčásti opev-*

něna v pozdní době bronzové, využívána v době laténské, v období stěhování národů a starší době hradištní, nejintenzivněji ve střední a mladší době hradištní. Z plochy vnitřní části byl v průběhu 9. stol. vyčleněn menší palisádou opevněný velmožský dvorec, obsahující snad i zděný kostel na nejvyšším místě ostrožny. Dvorec byl zničen požárem při násilném vpádu v souvislosti se zánikem velkomoravské říše. V pol. 10. stol. byl obnoven včetně nového opevnění. Zbytek plochy ostrožny se stal podhradím, znovuosídleno bylo i vnitřní předhradí. Osídlení polohy zaniká na poč. 11. stol. Na vnějším předhradí se od 9. stol. rozkládalo pohřebiště. V areálu hradiště je doloženo zpracování železa.¹ „Toto místo se nám zdálo obzvláště vhodné. Je to jednak významné místo našich předků, jednak je ob-

tékané vodami čisté punkevní říčky,“ říká Radegast z moravské skupiny Rodné víry.

V níže položeném místě této oblasti bylo obětní ohniště; role žrece se chopil Vítoslav. Hostina se odehrávala u ohniště na výše položeném konci hradiště. Celkově se k obřadu sešlo asi 15 lidí. Vítoslav k tomu poznamenává: „Samozřejmě bývá příjemnější, když je k té oslavě více lidí, proběhne se vši parádou a je při tom i nějaká ta zábava. Ale to není to nejdůležitější. Klidně bych slavil i ve dvou nebo v krajním případě i sám, kdyby nebyla jiná možnost. Je to prostě významný zlom v roce, nedokáží vysvětlit proč, ale období před slunovratem je prostě v něčem jiné než období po něm. A ten svátek mi dovolí prožít a uvědomit si tento zlom mnohem intenzivněji, než kdyby to bylo jen prázdné datum v kalendáři.“

Woj Kupala, woj Kupala...

Podívejme se v krátkosti na to, jak takový svátek probíhá: Po příchodu muži začnou připravovat obřadiště. Uprostřed připraví jeden velký oheň, kolem na třech slunečních stranách (východu, jihu a západu) připraví tři ohně menší. Ženy zatím připravují pro každého květinové věnce z lučních bylin, jejichž osou je pelyněk černobýl. Ženy si obvykle dávají věnce na hlavu, muži obvykle kladou byliny kolem pasu. Před západem slunce se účastníci postaví do kruhu nebo půlkruhu kolem připraveného obřadního ohniště. Žrec si stoupne za ohniště na severní stranu čelem ke straně polední. Po pokynutí začnou tři pomocníci rozdělávat tři vedlejší ohně. Přitom účastníci zpívají některou z kupadelných písní. Po rozdělání ohňů si každý pomocník zapálí pochodeň. Při západu slunce za obzor pochodně pozvednou a zapálí jimi oheň hlavní. Žrec po chvíli ticha zahovoří: „V předvečer letošní zimy vysílené slunce zemřelo. Avšak nenadešel konec věku! Nebeský hospodář Svaroh, milostivě vzkřísiv slunéčko nejsvětější, spasil nám božského životadárce. Proto jeho blahá ústa kéž se večeras medem potěší.“ S naplněným okřínem přistupuje žrec k ohni. „Sláva Svarohovi!“ Shromáždění vzkřiknou „Sláva“. Žrec ulévá, vrací se, upíjí a nádobu podává vlevo. „Nad poli, lesy, nad lidskými žalostmi a veselími vládnou jasní bozi Svarohovy krve. Dazboh se každého dne točí oblohou, zahřívá matičku zemi. Bez něho by byla pus-

ta. Dazbože, bez tvého zářného daru by naše pozemské bohatství nebylo ničím. Přijmi, prosím, tento peníz.“ Třímá jej ostatním na očích. „Sláva Dazbohovi!“ Uctíváči vzkřiknou „Sláva“. Metá jej do plamenů. „Modlím se plamenům: za naši jazyčskou obec a její hosty. Modlím se jiskrám: za druhy, kteří teď pro zranění nebo službu nejsou mezi námi. Modlím se žáru: za duchy našich předků i tohoto místa. Modlím se božstvu očistnému i ničivému: za sílu, zdraví a statečnost slovanského rodu.“ Od pomocného žerce přijav pečivo, vstupuje s ním do kruhu. „Sláva Svarožici!“ Uctíváči vzkřiknou „Sláva“. Obětník dává kus ohni, další roznáší pomocník. Žrec pěje, ostatní se připojují nebo mlčky jedí.²

„Samozřejmě, vždy před zavedením nějakého nového svátku jsme se pokusili prostudovat nějaké historické prameny a etnografické materiály, ale to by samo o sobě nestačilo,“ vysvětluje Vítoslav. „Ty historické údaje bývají často jen útržkovité nebo jsou na naše poměry nepoužitelné. Takže se k tomu přidává inspirace u dalších rodno-věských občin v zahraničí, pokud takový svátek zavedly již před námi, a také prostě intuice, improvizace a získávání zkušenos-



Rodnověrci Chotěbud, Vítoslav a Torham (zleva) se připravují na slavnost.
Foto: archiv.

tí metodou pokus-omyl. Nejsou dané žádné přesné a neměnné instrukce, jak jaký svátek konat, vždy je to výsledek diskuse mezi více nápady, každý k tomu může přispět tím svým. Tím se během let vytvořily určité nové tradice, které jsou sice už docela ustálené, ale nikoliv neměnné.“

A jakou roli hraje slavnost v jeho životě? „Tak nějak to prostě patří k plynutí roku a stejně tak i k tomu, jak ubíhají léta mně samému. Kdybych to z nějakého důvodu oslavit nemohl, cítil bych tam nepřijatelnou mezeru.“

Poznámky

- 1 SUČKOVÁ, Kateřina: Kamenný klíč: Staroslovanské hrady, vl. nákladem, 2005.
- 2 Převzato a zkráceno z URL: <http://rodnavira.cz/kupadelne-svatky/> (cit. 2011-08-24).

Bc. Jan Sušer (*1984) studuje religionistiku a teologii na Husitské teologické fakultě UK v Praze. Zabývá se mormonismem.